

Lampang Learning City

ลำปาง
เมืองแห่งการ
เรียนรู้

ตลาดรัศมี
๑๐๐ ปี ตลาดเก่า

๑๐๐
ปี

ย่านสบต๊ะ

Lampang
Learning
City

‘พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านเก่าเล่าความหลัง’

สบ
ตุ้ย

พิพิธภัณฑ์เปิดบ้านเก่า
เล่าความหลัง
Lampang Learning City

การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านสบตุ้ย

The Development of Learning Space and Living Museum at Sobotui

សប្តា

ลำปาง
Lampang Learning City

สบบ ตุง

บ้านกิชเสรี

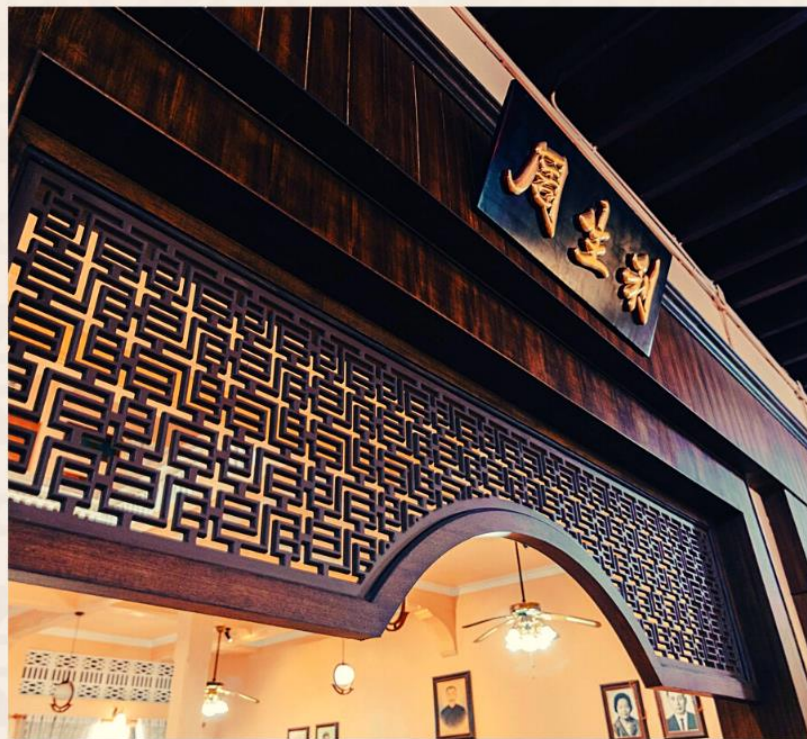
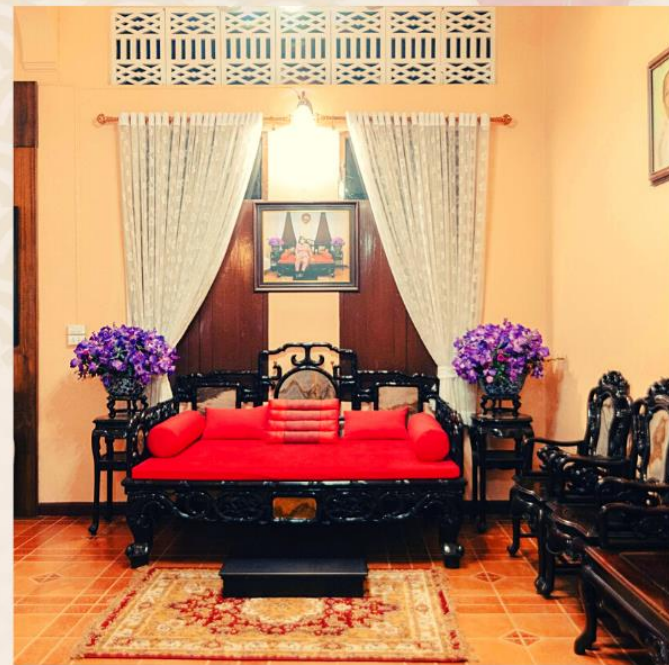
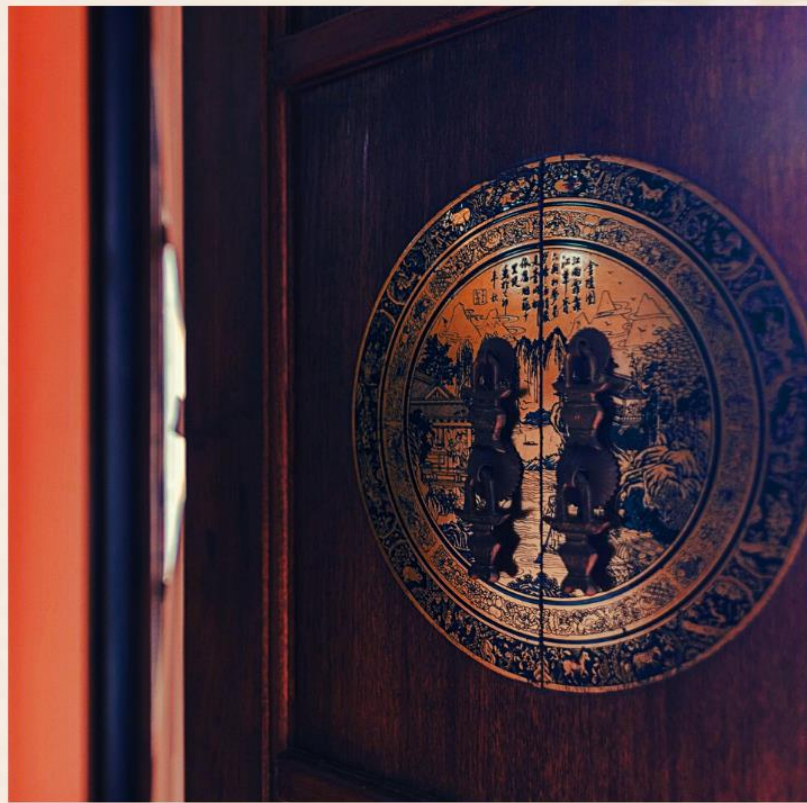

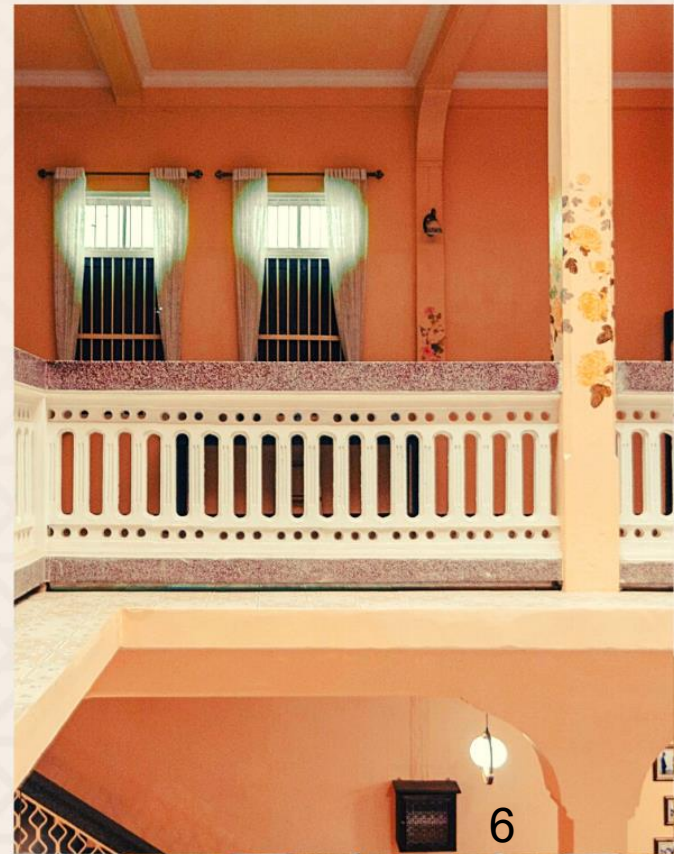
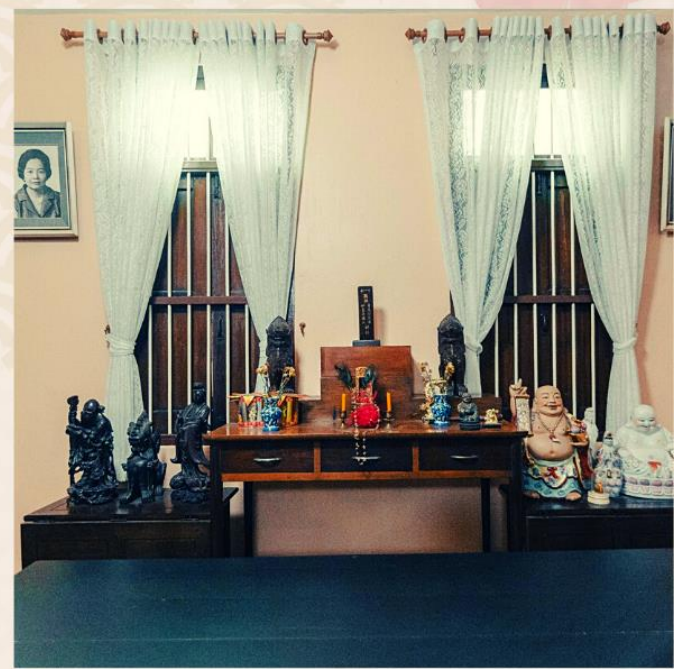
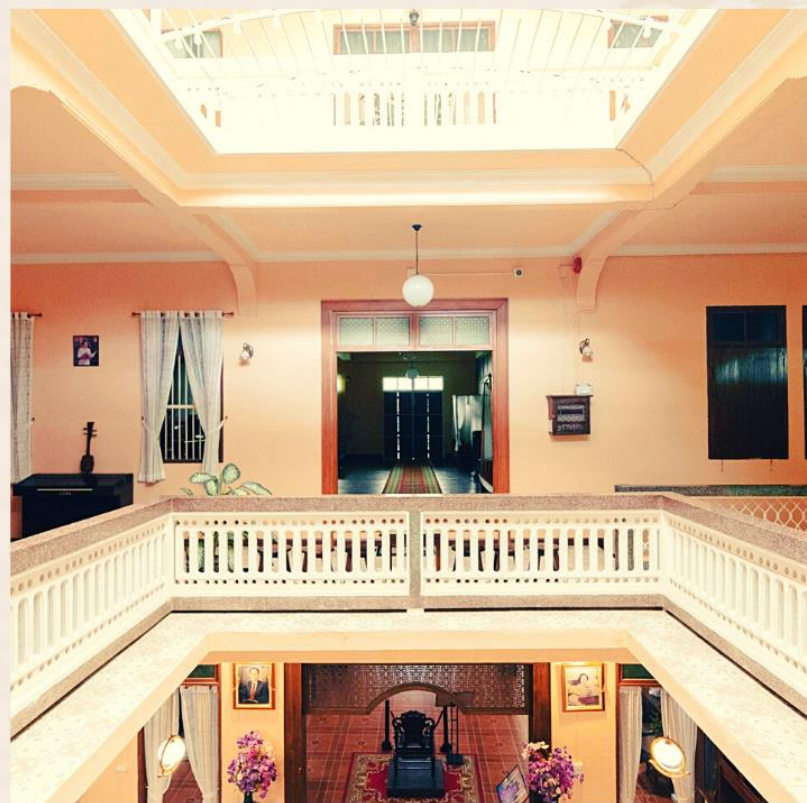
บ้านกสิเสรี ตั้งอยู่บนถนนประสานไมตรี เป็นอาคารสไตล์
ชิโนยูโรเปียน (Chino-European) อาคารแบ่งเป็น 3 ชั้นตัวอาคาร
ทาด้วยสีเทาสีง สร้างโดยคุณพ่อตนค (อิวเกี๊ยะ) อิวะสันติการ
ภูมิสำเนาเดิมเป็นชาวจีนแต่อิวจากหมู่บ้านโคชนันน์ ตำบลโพธิ์เสด็จ
อำเภอชะวเขามณฑลกว๋างตุ้ง ประเทศจีน เมื่ออายุได้ 18 ปี
ได้เดินทางมายังประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2471 เพื่อเข้ามาเสี่ยงโชค
โดยเริ่มต้นอาชีพเป็นกรรมกรแบกหามอยู่บริเวณท่าหน้าราชวงศ์
กรุงเทพฯ

ต่อมาเดินทางมาประกอบอาชีพค้าขายของชำตั้งปลี๊กและส่งที่จังหวัดลำปาง จนมีฐานะมั่นคง คุณพ่อตนต (อิวกีไซ) แต่งงานกับแม่โตย (เซ่งนัย) อิวะสันติการ (สกุลเดิม แซ่ฉั่ว) มาจากสายของพ่อหลวงสม กิ่งสุภา กับแม่หลวงปวง กิ่งสุภา เป็นคนปองแสนทอง โดยพ่อหลวงสมกับแม่หลวงปวง มีบุตรชื่อ แม่เอี้ยง กิ่งสุภา สมรสกับ เตี้ยเตี้ยซ่ง แซ่ฉั่ว มีบุตรด้วยกัน 4 คน โดยแม่โตยเป็นบุตรสาวคนโต ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 เริ่มค้าขายที่ย่านสบตุ๋ย ใกล้สถานีรถไฟ ลำปาง และสั่งของจากร้านค้าพ่อค้าย่านเขาวราชมาขายในลำปาง และขายให้ลูกค้าในตลาดและตามอำเภอต่าง ๆ จนไปถึงจังหวัดแพร่ น่าน พระยา ตาก แม่สาย เชียงราย และชายแดนพม่า จนเป็นร้านขายส่งที่ใหญ่ที่สุดในลำปาง ในชื่อของ “อิวแซหลี” และเปลี่ยนชื่อเป็น “ก๊อเสรี” ในเวลาต่อมา ภายหลังคุณพ่อตนต (อิวกีไซ) ยังได้เป็น ผู้ร่วมก่อตั้งองค์การการกุศลของชาวจีนในจังหวัดลำปาง คือ มูลนิธิลำปางสงเคราะห์ และได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานมูลนิธิฯ 3 สมัย

ป้อขุบันบ้านกือเสรีอยู่ในความดูแลของ พล.โท.นายแพทย์มงคล อิวะสันติ และคุณอิศตรี อิวะสันติการ ธรรมชาติ ซึ่งเป็นลูกชายและลูกสะใภ้ของคุณพ่อต๋นและคุณแม่ไคย อิวะสันติการ ลูกเต๋นของบ้านกือเสรีคือ โครงสร้างของอาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการวางระยะและการวางคาน ซึ่งทำให้บ้านมีโครงสร้างที่แข็งแรงมาจนถึงป้อขุบัน นอกจากนี้คุณอิศตรี อิวะสันติการ ยังได้เล่าให้ฟังอีกว่า อิฐที่ใช้สำหรับการสร้างอาคารหลังนี้อาจจะต้องเอาไปแช่น้ำเป็นเวลา 1 เดือนถึงจะสามารถนำมาใช้ในการก่อสร้างตัวอาคารได้ นอกจากนี้หลังจากที่คุณมอมงคล และคุณอิศตรี ได้กลับมาอาศัยอยู่ที่ลำปางอีกครั้งในปี พ.ศ.2532 เลยเกิดความคิดริเริ่มที่จะปรับปรุงภูมิทัศน์ของบ้านให้สวยงามยิ่งขึ้น จึงได้มีการปรับปรุงโถงชั้น 1 เพื่อให้สามารถรองรับญาติ พี่-น้อง รวมไปถึงแขกที่มักจะมาเยี่ยมชมเยือนในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ โดยได้มีการจ้างช่างไม้ชาวบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ ให้แกะสลักกรอบประตูเป็นลายประแฉอัน ซึ่งใช้เวลาในการฉลุสายกว่า 1 ปี จึงแล้วเสร็จ จุดสำคัญซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งเดียวในย่านสບคู้คือ ชุcriบแขกซึ่งทำจากไม้หายาก โดยชุcriบแขกชุดนี้คุณอิศตรีได้ฟองมาจากอำมาท่านเล่าว่าได้รับมาตอนขึ้นบ้านใหม่โดยส่งมาจากเมืองจีน ซึ่งราว 20 ปีที่ผ่านมามีคนจีนเดินทางมาตามหาซื้อชุcriบแขกดังกล่าว เนื่องจากผลิตด้วยกรรมวิธีโบราณ สามารถแกะออกจากกันได้ทุกชั้น เนื่องจากไม้ได้ถูกทอดด้วยตะปู ดังนั้นนักฟองยังทำจากแผ่นหินคุณภาพดีซึ่งเป็นหินจากภูเขาในประเทศจีน ป้อขุบันสามารถเข้าไปเยี่ยมชมชุcriบแขกดังกล่าวได้ ยกเว้นห้องตัวกลางซึ่งทางบ้านกือเสรีได้ทำเป็นที่ประทับของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เมื่อครั้งเสด็จเยือนบ้านกือเสรีเป็นการส่วนพระองค์ หากใครสนใจเรียนรู้เรื่องอาคารเก่าบ้านกือเสรีเป็นอีกหนึ่งแหล่งเรียนรู้ที่ท่านควรไปเยี่ยมชมให้ได้ซักครั้งหนึ่ง

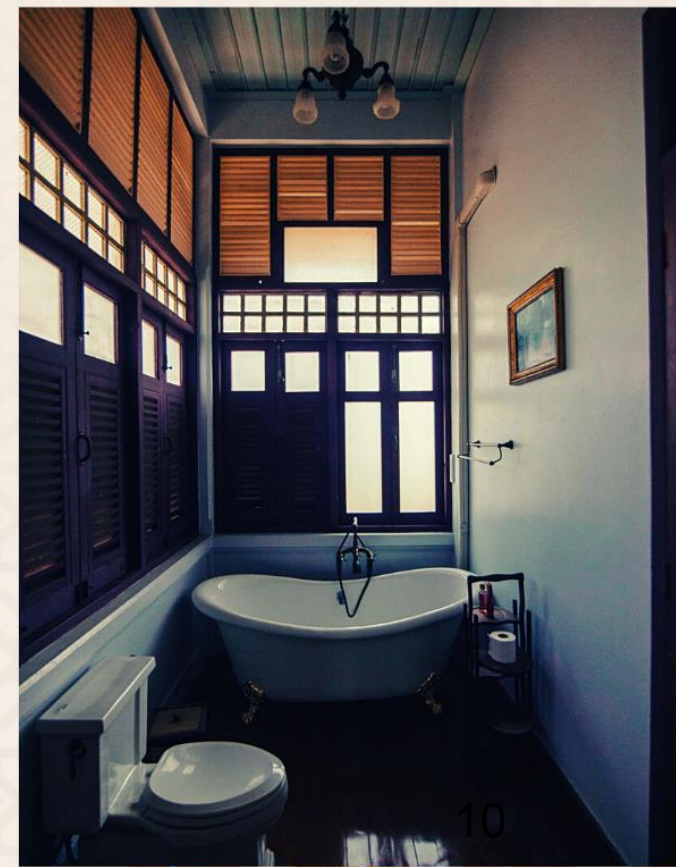
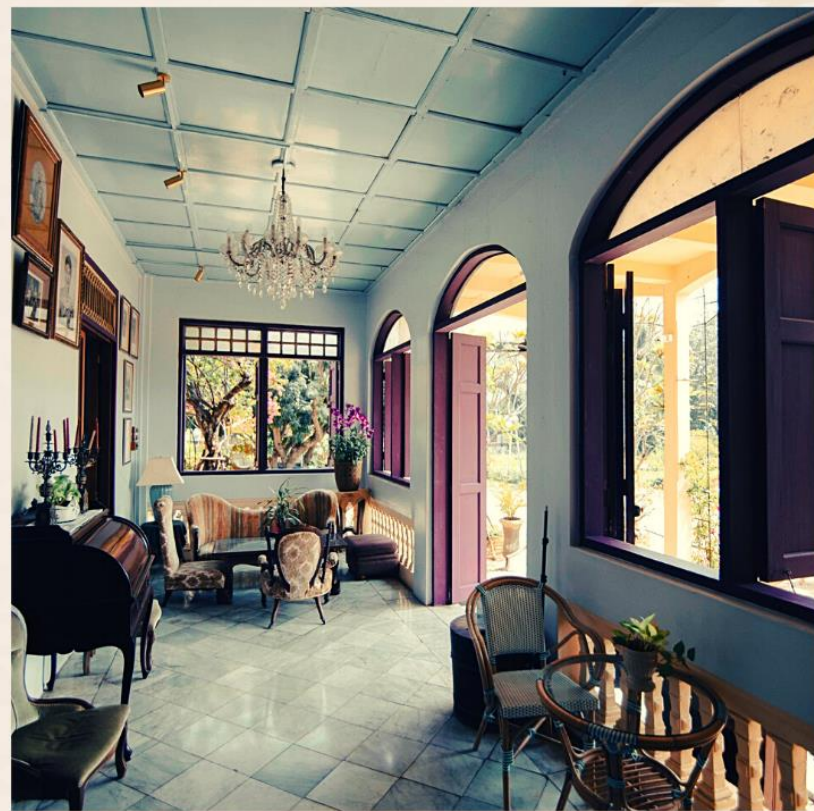
สืบ ต้น

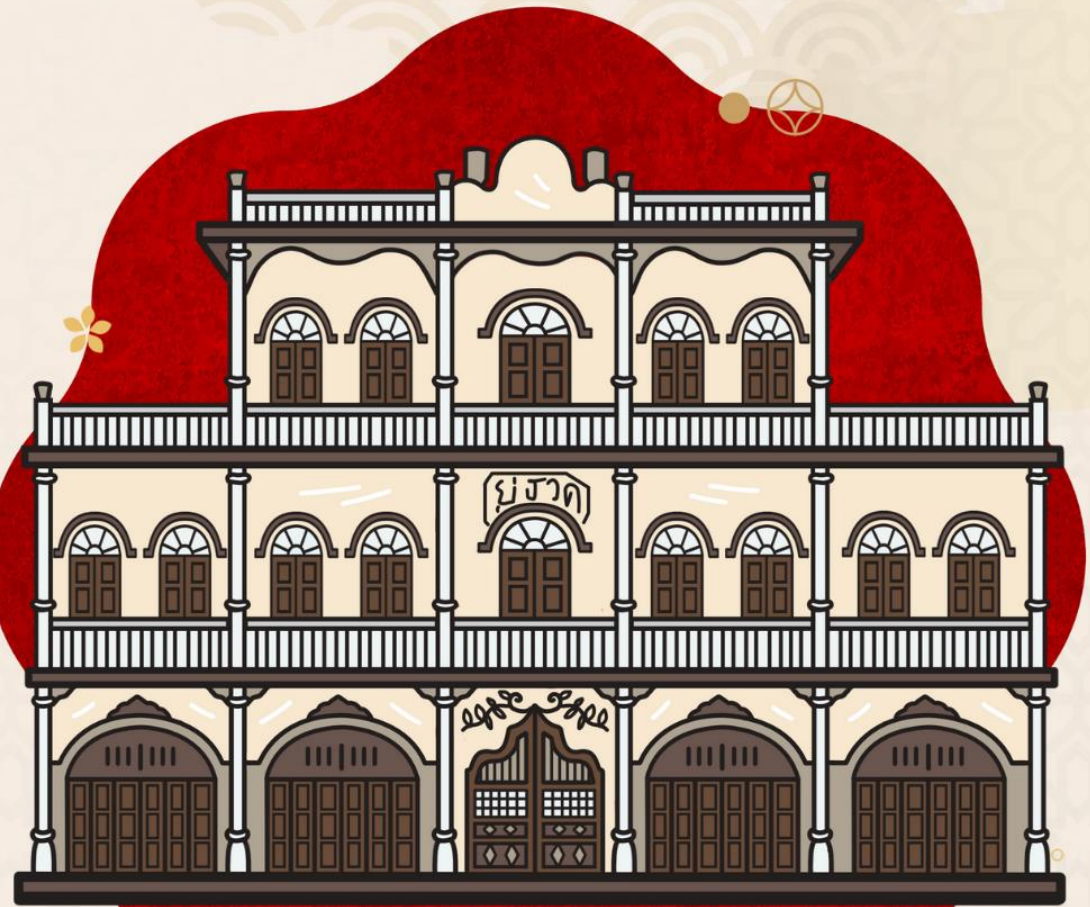
บ้านพระธาตุเรณู

บ้านพระยาสุเรนทร์ เป็นอาคารตึกแบบโคโลเนียลตึกเดิม สร้างราวปี พ.ศ.2433 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงที่รัฐบาลสยามได้ดำเนินการร่วมศูนย์อำนาจการปกครอง โดยส่งข้าหลวงมณฑล และข้าหลวงเทศาภิบาล เข้ามาปกครองในหัวเมืองล้านนา ผู้สร้างบ้านพระยาสุเรนทร์หลังนี้คือ มหาอำมาตย์ตรี พระยาสุเรนทรราชเสนา (เอิม ขารุจินดา) บุตรพระยารัตนสมบัติ (แป๊ะ ขารุจินดา) กับคุณหญิงเปลี่ยน ขารุจินดา บ้านพระยาสุเรนทร์หลังนี้สร้างขึ้นเมื่อครั้งมหาอำมาตย์ตรี พระยาสุเรนทรราชเสนา ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเป็นปลัดมณฑลประจำนครลำปาง (ปัจจุบันคือตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด) มหาอำมาตย์ตรี พระยาสุเรนทรราชเสนา ดำรงตำแหน่งปลัดมณฑลนครลำปาง จนกระทั่งปี พ.ศ.2574 จึงได้กราบบังคมทูลลาออกจากราชการขอรับเบี้ยบำนาญ และอาศัยอยู่บ้าน “เอิมสุข” หลังนี้จนถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2485 สิริอายุได้ 70 ปี นอกจากนี้ มหาอำมาตย์ตรี พระยาสุเรนทรราชเสนา ยังได้บริจาคที่ดินส่วนหนึ่งให้กับราชการเพื่อสร้าง “สถานีตำรวจภูธรสบคู่ย์” ซึ่งยังคงปรากฏให้เห็นอยู่จนถึงปัจจุบัน ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งปลัดมณฑลประจำนครลำปาง จนกระทั่งกราบบังคมทูลลาออกจากราชการนั้น มหาอำมาตย์ตรี พระยาสุเรนทรราชเสนา ได้สร้างคุณงามความดีแก่เมืองลำปางเป็นอย่างยิ่ง หน่วยราชการและประชาชนชาวลำปางจึงได้พร้อมใจกันตั้งชื่อถนนที่ตัดผ่านจากแยกโรงน้ำแข็งจนถึงบริเวณวงเวียนน้ำพุหน้าสถานีรถไฟนครลำปางว่า “ถนนสุเรนทร์” เพื่อเป็นเกียรติแก่ มหาอำมาตย์ตรี พระยาสุเรนทรราชเสนา ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางคนแรก

บ้านพระยาสุเรนทร์ ป้ออุบันอยู่ในการดูแลของทายาทตระกูลดวงรัตน์ ซึ่งผ่านการซื้อขายในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทายาทมหาอำมาตย์ตรี พระยาสุเรนทรราชเสนา ได้ขายให้กับแม่เลี้ยงกิมเนย ดวงรัตน์ บ้าน “เอมสุข” จึงกลายเป็นบ้านพระยาสุเรนทร์มาจนถึงป้ออุบัน ลักษณะของบ้านพระยาสุเรนทร์เป็นอาคารตึก 2 ชั้นแบบโคโลเนียล สร้างด้วยเทคนิคการสร้างอาคารแบบโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาทรงจั่วปั้นหยา ด้านหน้าเป็นมุขหกเหลี่ยมปั้นหยา หน้าต่างทำจากไม้ซึ่งสามารถมองเห็นภายนอกได้ นอกจากนี้บริเวณชั้น 2 ยังมีระเบียงด้านหน้าสำหรับรับลมหรือพักผ่อน ด้านหลังชั้น 2 ของบ้านจะมีทางเชื่อมไปยังอาคารด้านหลังซึ่งเป็นห้องครัว และห้องพักของครอบครัวคนงาน ส่วนด้านหลังของตัวบ้านเป็นเรือนไม้ใช้สำหรับเป็นที่พักของคนสวน นอกจากความสวยงามของตัวอาคารแล้วบริเวณหน้าบ้านมีส่วนแบบยุโรปตรงกลางประดับด้วยน้ำพุ ได้กลิ่นอายของความเป็นตะวันตกที่เข้ามาผสมผสานกับความเป็นพื้นเมืองในช่วงรัชกาลที่ 5-6 ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ในบริเวณบ้านพระยาสุเรนทร์ยังมีสิ่งที่น่าสนใจอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านอาคารและข้าวของต่างๆ อาทิ ยุงข้าว หรือที่คนเหนือเรียกว่า “หลองข้าว” อาคารหอสูงสำหรับเก็บน้ำ โคมไฟสนาม 2 ต้นทำจากเหล็กผลิตจากประเทศอังกฤษ อายุกว่า 119 ปี ฯลฯ เป็นต้น ป้ออุบันบ้านพระยาสุเรนทร์ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์และออกแบบการใช้งานพื้นที่ โดย คุณพัชริน วรรณวิจิตร เพื่อเปิดพื้นที่เป็นร้านอาหารและพื้นที่การเรียนรู้ในชื่อ “บ้านพระยาสุเรนทร์ บาซ มาตามูเซอร์” ทำให้บ้านหลังนี้กลับมามีสีสัน อบอุ่นความงามของสถาปัตยกรรมเก่าแก่อันทรงคุณค่า และถ่ายทอดเรื่องราวของประวัติศาสตร์เมืองนครลำปางให้คนรุ่นหลังได้รับ รู้ต่อไป

สพบ ตั้งแต่

อาคารรัฐสภา

“ตึกชู้สวด” ตั้งอยู่บนถนนประสานไมตรี เป็นที่พักอาศัยและประกอบกิจการของตระกูล “วิฑาณณกอนันต์” สืบเชื้อสายมาจากนายชู้สวด ซึ่งเป็นชาวอินโดจีนทะเล เดินทางมาตั้งรกรากค้าขายอยู่ที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ และได้ตัดสินใจอพยพจากปากน้ำโพมาค้าขายที่ตำบลสบตุ๋ย - ย่านสถานีรถไฟนครลำปาง แห่งนี้เป็นย่านค้าขายของคนจีน คือจีนไหหลำและจีนแต้เข้ามามีตั้งรกรากเพื่อค้าขายสินค้า โดยใช้การขนส่งสินค้าทางรถไฟ สะดวกและรวดเร็ว การค้าขายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ร่ำรวย ค้าขายดี ต่อมาจึงเกิดการก่อสร้างอาคารพาณิชย์และพักอาศัยที่เป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็กมากมายบนถนนประสานไมตรี

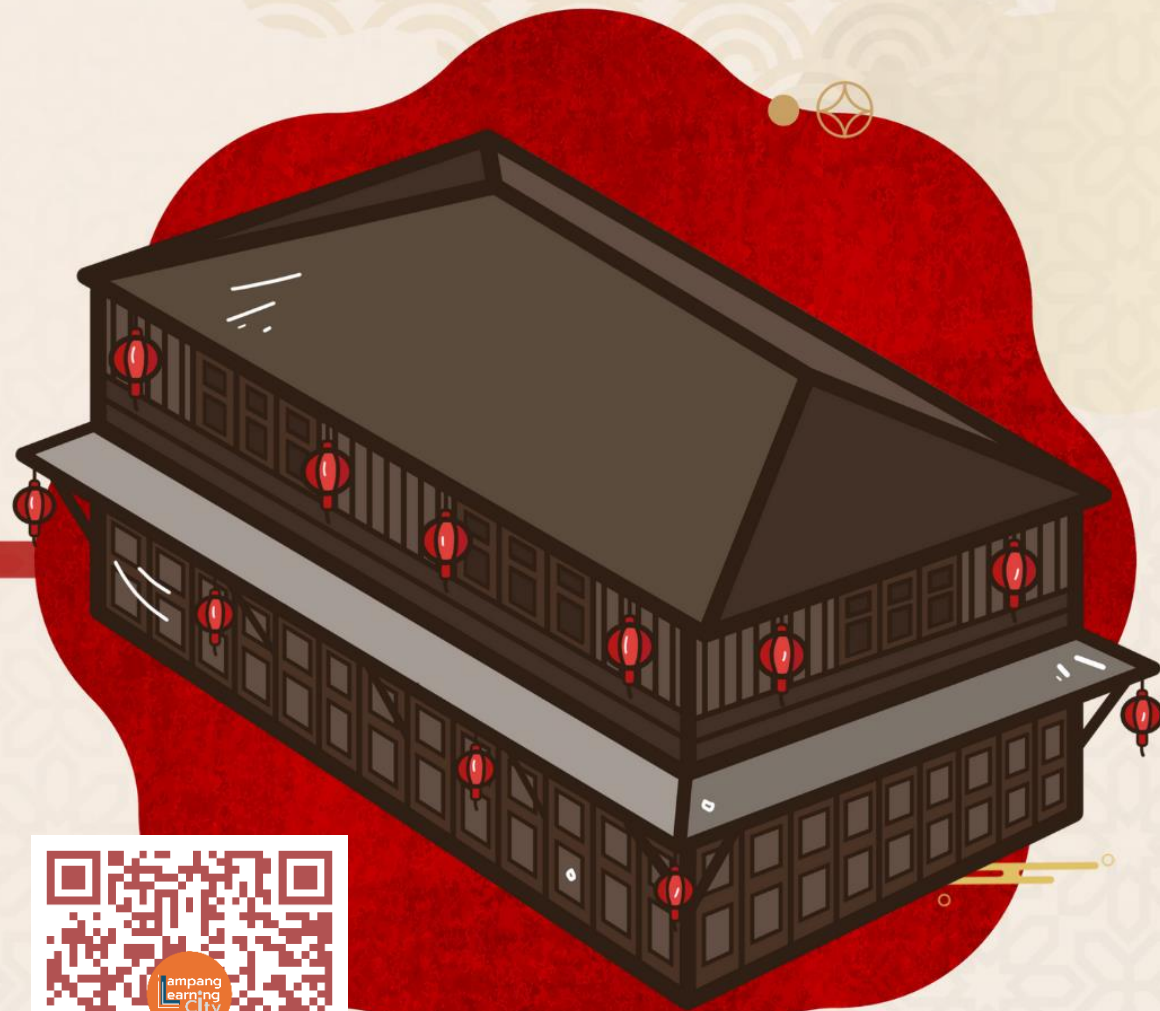
“คึกขุ่ยฮวต” หลังนี้สร้างขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณปี พ.ศ. 2482-2488 สร้างโดยฝีมือช่างชาวโปรตุเกส ที่เข้ามาค้าไม้ในจังหวัดลำปาง ลักษณะของอาคารเป็นอาคารพาณิชย์และพักอาศัยแบบคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 3 ชั้น มีคาตฟ้า จำนวน 5 คูหา รูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีอิทธิพลผสมผสานระหว่าง ฝรั่งผสมจีนหรือที่มักนิยมเรียกกันว่า “ซิโน-โปรตุเกส” (Sino-Portuguese) กล่าวคือ ตัวอาคารเป็นคึกขุ่ยฮวต ประดับลวดลายศิลปกรรมแบบจีน ทั้งในส่วนของระเบียงและบริเวณด้านหน้าของอาคาร โดยเน้นที่การปั้นเป็นรูปพันธุ์พฤกษาอันเป็นเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมแบบอาณานิคม ซึ่งมักนิยมสร้างอาคารให้มีลักษณะกึ่งที่อยู่อาศัยกึ่งร้านค้า จุดเด่นที่สำคัญอีกประการคือ ส่วนด้านหน้าของอาคารมักจะมีช่องโค้ง (arch) ต่อเนื่องเป็นระยะเพื่อให้เกิดเป็นทางเดินเพื่อให้สามารถใช้หลบแดดหรือฝนได้นอกจากนี้คึกขุ่ยฮวตหลังนี้ยังมีการใช้เสาในการรับแต่ละชั้นแตกต่างกันไป อันแสดงให้เห็นถึงฐานะของเจ้าของอาคารได้เป็นอย่างดี

คึกขุ่ยฮวตหลังนี้เคยเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด ไพฑูรย์เจริญพานิช ขุดทะเลบึงเมื่อวันที่ 30 ธ.ค. 2492 ประกอบกิจการค้าข้าว คราห์หื้อไพฑูรย์เจริญพานิช ป๋อฮุ่ยฮวตได้เลิกกิจการดังกล่าวแล้ว เจ้าของคึกขุ่ยฮวตคนปัจจุบันคือ แม่เลี้ยงชีวเหยฮุ่ย (เดือนเพ็ญ ศรีสมิต)

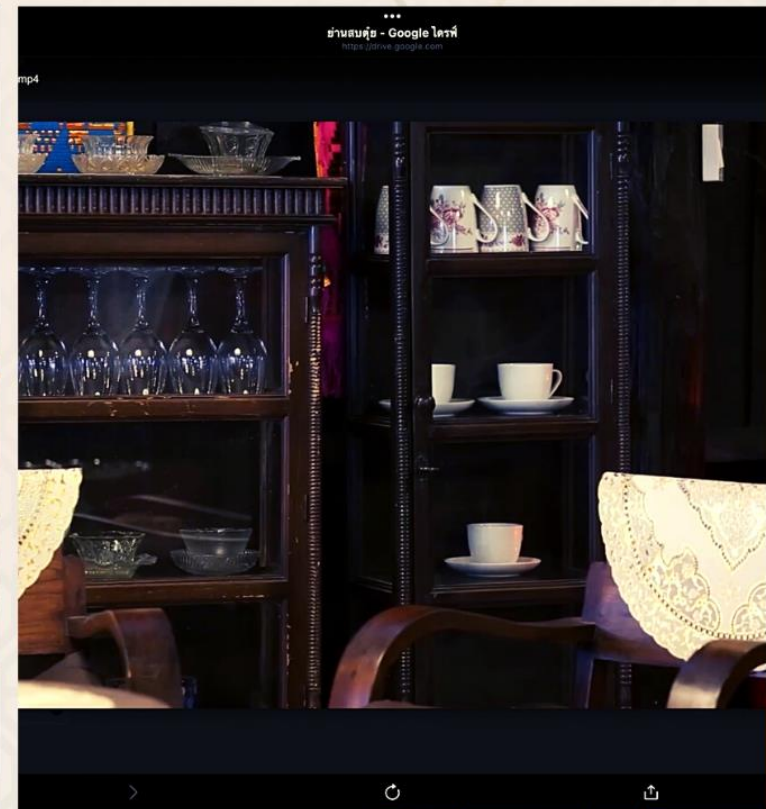
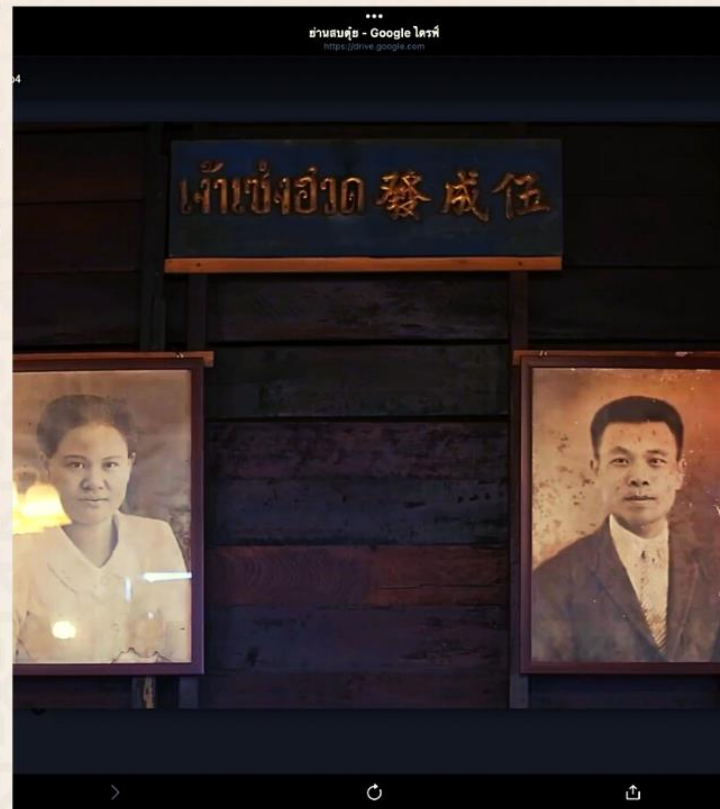
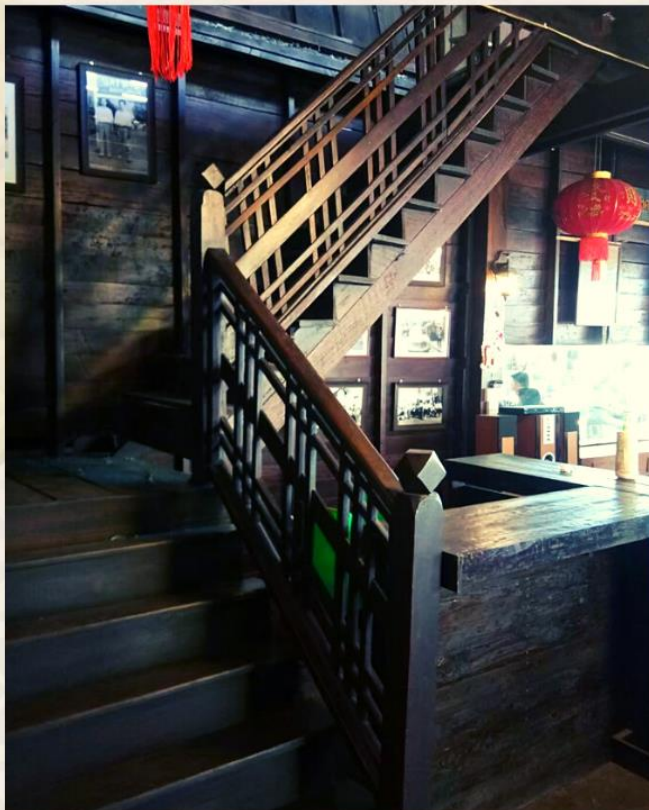

สืบ ตํ๑๔

บ้านพิพิธรัตน
ภาคเก๑ชา๑

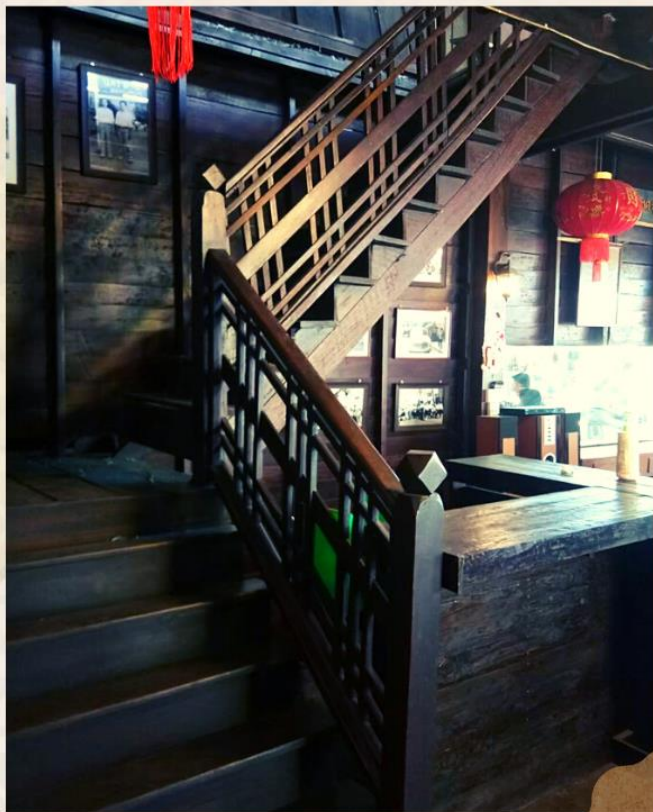
“พิพิธภัณฑสถานเกาขาว” หรืออาคารเจ้าเซ่งฮงชวด อาคารตึกไม้ 2 ชั้นแห่งนี้ ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 106 อยู่ในตลาดเกาขาว ตลาดยามเช้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของคนลำปาง บริเวณภาคเกาขาวซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ เป็นอาคารเรือนแถวไม้ขนาดใหญ่ไปกับรางรถไฟ ก่อนถึงสะพาน คำ หนึ่งจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อาคารหลังที่ให้เป็นพิพิธภัณฑสถานนี้มีอายุประมาณ 70 กว่าปี สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างตลาดครั้งที่ 2 เนื่องจากเกิดเหตุการณ์เพลิงไหม้ครั้งใหญ่ โดยเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มญาติพี่น้องโดยมีคุณพ่อของคุณเบญจมาศ ปรมาภรรยารากศ และกลุ่มของคุณพ่อของอาจารย์จันทร์สม เสี่ยงคี ร่วมกันเข้าที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อดำเนินการก่อสร้างตัวตลาด และอาคารต่างๆ ภาคเกาขาวมีชื่อจริงว่า “ตลาดรัตน” ตามชื่อของหลวงเสวีเรืองฤทธิ์รัตนยนต์ ผู้ว่าการรถไฟในขณะนั้น

อาคารส่วนใหญ่ในภาคเก้าอวรวมถึงเป็นอาคารไม้ มีตั้งรูปแบบเป็นอาคารห้องแถวไม้ และอาคารไม้ 2 ชั้น บ้านพิพิธภัณฑภาคเก้าอวนี้เป็นอาคารเครื่องไม้ ขนาด 2 ชั้น ด้านล่างเป็นโถงโล่งยาว ปลูกด้วยพื้นคอนกรีต มีบันไดไม้เชื่อมขึ้นไปยังชั้น 2 จุดพิเศษคือบริเวณบันไดก่อนขึ้นชั้น 2 ของตัวบ้านจะมีฝาไม้กระดานขนาดใหญ่เป็นประตูเปิด-ปิด ในสมัยอดีตนั้นใช้เพื่อป้องกันขโมยขึ้นไปบนบ้าน และยังปรากฏร่องรูขนาดเล็กบนพื้นกระดานชั้น 2 เพื่อใช้ในการสอดส่องดูแลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บริเวณโถงล่างของตัวบ้านอีกด้วย เจ้าของคนแรกคือ อาทงสุข ปรมาธารภรต เป็นชาวจีน สมรสกับคุณฉวีศรี ชาวบ้านลำปางหลวง โดยครั้งแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ที่บ้านคอนปาน ซึ่งเป็นย่านสำคัญอีกแห่งหนึ่งของสขุข อำเภอสันติสุขเขตรือ ลือฬ่า เป็นต้น จนกระทั่งปี พ.ศ.2492 ซึ่งอาคารท่า งามาในบริเวณภาคเก้าอว ได้ดำเนินการสร้างเป็นที่เรืขบรือ ซึ่งได้มีการปรักษากันในครอบครัวมาแล้วย้ายจากคอนปานเข้ามาค้าขายในบริเวณภาคเก้าอวแห่งนี้

คุณเบญจมาศ ปรมาธารภรต เป็นเจ้าของบ้านรุ่นที่ 3 ที่ได้รับช่วงต่อในการดูแลบ้านหลังนี้ ซึ่งเกิดความคิดที่จะพัฒนาบ้านหลังเดิมให้กลายเป็นพิพิธภัณฑเพื่อการเรืขรู้ โดยนำเสนอเรื่องราวของประวัติความเป็นมาของภาคเก้าอว ภาพถ่ายเก่าที่แสดงถึงบรรยากาศการค้าของตลาดเก้าอวในอดีต วิถีชีวิตร่วมไปถึง ประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญในย่านสขุข เป็นต้น โดยพิพิธภัณฑแห่งนี้จะกลายเป็นพิพิธภัณฑมีชีวิตแห่งสำคัญแห่งหนึ่งของสขุข ที่จะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้กับผู้ที่สนใจ และดึงดูดให้ผู้คนแวะเวียนเข้ามาเยี่ยมชมอาคารเก่าหลังนี้ต่อไปในอนาคต

สบ
ตุ๋น

AR Living
Museum book

ลำปาง
Lampang Learning City

สบ
ต๋ย

กระบวนการขับเคลื่อนลำปางไปสู่เมืองแห่งการเรียนรู้
จากฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ลำปาง